

VÀI NÉT CƠ BẢN VỀ THỊ TRƯỜNG TÀI CHÍNH

Trước khi bắt đầu loạt bài chuyên sâu, chúng tôi muốn giới thiệu vài nét cơ bản về thị trường tài chính nhằm giúp bạn đọc tiện theo dõi. Vì vậy bài này chỉ xin trình bày những vấn đề hết sức cơ bản liên quan đến thị trường tài chính.

1. Các loại thị trường trong hệ thống kinh tế

Có nhiều loại thị trường hoạt động trong hệ thống kinh tế của một quốc gia cũng như hệ thống kinh tế thế giới nhưng về cơ bản một hệ thống kinh tế gồm có ba loại thị trường: thị trường các yếu tố sản xuất (factor market), thị trường sản phẩm (product market) và thị trường tài chính (financial market). Vị trí và mối liên hệ giữa các loại thị trường này được mô tả bằng hình vẽ dưới đây.

Nhìn vào hình vẽ này chúng ta

Thạc sĩ NGUYỄN NINH KIỀU

có thể thấy được sự liên hệ giữa các đơn vị sản xuất và tiêu dùng thông qua ba loại thị trường. Các đơn vị tiêu dùng cung cấp cho các đơn vị sản xuất sức lao động, kỹ năng quản lý, đất đai và tiền vốn thông qua thị trường các nhân tố sản xuất đồng thời nhận lại tiền tệ thu nhập từ các đơn vị sản xuất kinh doanh dưới hình thức tiền lương, tiền thuê và lợi tức. Các đơn vị sản xuất kinh doanh sử dụng các yếu tố sản xuất huy động được để làm ra sản phẩm cung cấp cho các đơn vị tiêu dùng thông qua thị trường sản phẩm hay thị trường hàng hóa như thường gọi đồng thời nhận lại thu nhập tiền tệ từ các đơn vị tiêu dùng dưới hình thức tiền bán hàng.

Ngoài ra hình vẽ trên đây cũng cho thấy vai trò trung gian của thị trường tài chính trong việc kết nối giữa các đơn vị sản xuất và các đơn

vị tiêu dùng. Trong mối liên hệ này, các đơn vị tiêu dùng đóng vai trò của nhà đầu tư (investors) còn các đơn vị sản xuất đóng vai trò người phát hành chứng khoán (issuers) để huy động vốn, hay nói theo ngôn ngữ thị trường, các đơn vị sản xuất đóng vai trò người bán còn các đơn vị tiêu dùng đóng vai trò người mua và hàng hóa mua bán ở đây là các loại tài sản tài chính (financial assets). Tài sản tài chính là loại tài sản vô hình (intangible assets) với những thuộc tính đặc thù của nó sẽ được xem xét dưới đây.

2. Tài sản tài chính

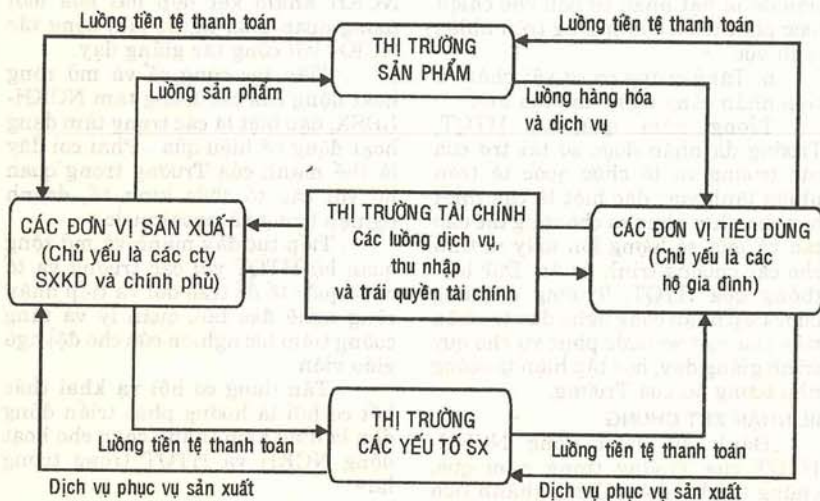
Tài sản (assets) nói chung là bất cứ vật sở hữu nào mà có giá trị trong trao đổi. Tài sản gồm có hai loại: tài sản hữu hình (tangible assets) và tài sản vô hình (intangible assets). Tài sản hữu hình là những loại tài sản mà giá trị của nó tùy thuộc vào những thuộc tính tự nhiên của nó như nhà xưởng, đất đai, máy móc thiết bị.... Tài sản vô hình là những tài sản mà giá trị của nó không liên quan gì đến hình thức vật lý của nó mà dựa vào trái quyền hợp pháp trên một lợi ích tương lai nào đó. Tài sản tài chính như là trái phiếu kho bạc (treasury bills), trái khoán công ty (corporate bonds), trái khoán chính phủ (government bonds), cổ phiếu thông thường và cổ phiếu ưu đãi (common stocks and preferred stocks), sổ tiền gửi tiết kiệm (saving books), ngoại tệ v.v... là một dạng điển hình của tài sản vô hình. Nếu có dịp chúng tôi sẽ lần lượt giới thiệu kỹ hơn về các loại tài sản tài chính này.

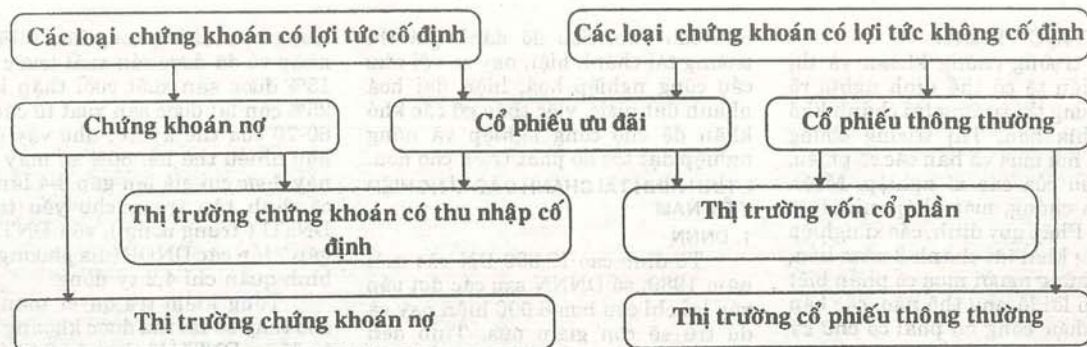
3. Thị trường tài chính (Financial Market)

Thị trường tài chính là thị trường diễn ra các giao dịch về tài sản tài chính. Mặc dù sự ra đời và tồn tại của thị trường tài chính không phải là điều kiện thiết yếu để tạo ra các giao dịch của tài sản tài chính nhưng ở hầu hết các nước đều có thị trường tài chính có tổ chức để phục vụ cho các giao dịch về tài sản tài chính.

Chức năng của thị trường tài chính: Thị trường tài chính có ba chức năng kinh tế quan trọng. Thứ nhất, nó là nơi gặp gỡ giữa người mua và người bán để quyết định giá cả (lợi tức đòi hỏi) các loại tài sản tài chính. Thứ hai, nó cung cấp cho các nhà đầu tư khả năng giải quyết vấn đề thanh khoản trong trường hợp họ cần hoặc muốn bán tài sản tài chính. Thứ ba, nó là nơi gặp gỡ giữa các người mua và người bán và nhờ vậy mà cắt giảm được các chi phí về thông tin, nghiên cứu, tìm hiểu thị trường.

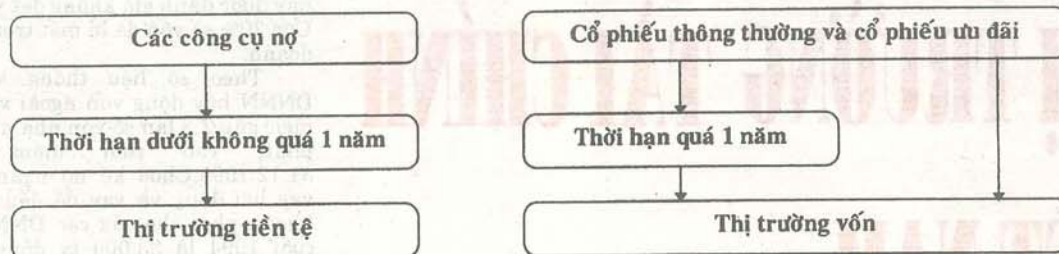
Phân loại thị trường tài chính: Có nhiều cách khác nhau để phân loại thị trường tài chính. Căn cứ vào các loại chứng khoán giao dịch, thị trường tài chính có thể phân loại theo sơ đồ 1 sau đây.





Sơ đồ : Phân loại thị trường tài chính theo loại chứng khoán

Căn cứ theo kỳ hạn thị trường tài chính có thể phân loại theo sơ đồ 2 dưới đây:



Sơ đồ 2: Phân loại thị trường tài chính theo thời hạn

Ngoài ra, nếu căn cứ vào loại sản phẩm hay hàng hóa giao dịch trên thị trường, người ta phân chia thị trường tài chính thành các loại như thị trường vốn hay thị trường chứng khoán - giao dịch các loại vốn dài hạn hay cổ phiếu và trái khoán, thị trường

tiền tệ - giao dịch các loại vốn ngắn hạn và thị trường ngoại hối - giao dịch các loại ngoại tệ, các giấy tờ có giá trị bằng ngoại tệ và kim loại quý. Đây là kiểu phân loại mang tính chất kết hợp cả hai cách phân loại vừa trình bày.

Vì khuôn khổ giới hạn của bài này không cho phép trình bày chi tiết tất cả các khía cạnh của từng loại thị trường. Chúng tôi sẽ lần lượt giới thiệu kỹ hơn về các hoạt động của từng loại thị trường này trên tạp chí PTKT khi có dịp thuận lợi. ■

THƯ CẢM ƠN

Nhân dịp kỷ niệm lần thứ 72 Ngày Báo chí Việt Nam (21.6.1925 - 21.6.1997), Tòa soạn Tạp chí Phát triển Kinh tế đã nhận được thư, điện thoại, hoa, quà tặng, và sự hỗ trợ tài chính (dưới hình thức quảng cáo) từ các đơn vị sau:

- Văn phòng Chính phủ tại TP.HCM.
- Ban tư tưởng văn hóa Thành ủy và Sở văn hóa thông tin TP.HCM.
- Đảng ủy và Ban Giám hiệu trường Đại học Kinh tế.
- Công Đoàn Trường Đại học Kinh tế.
- Đoàn TNCS HCM và Hội sinh viên Trường Đại học Kinh tế.
- Khoa kinh tế đại cương trường Đại học Kinh tế.
- Khoa kinh tế trường Đại học Kinh tế.
- Khoa kế toán và kiểm toán trường Đại học Kinh tế.
- Khoa Tài chính doanh nghiệp và kinh doanh tiền tệ trường Đại học Kinh tế.
- Khoa thống kê - toán kinh tế - tin học trường Đại học Kinh tế.
- Khoa tại chức trường Đại học Kinh tế.
- Phòng tổ chức - hành chính trường Đại học Kinh tế.
- Phòng công tác chính trị trường Đại học Kinh tế.
- Phòng quản lý khoa học và hợp tác quốc tế trường Đại học Kinh tế.
- Phòng quản lý đào tạo trường Đại học Kinh tế.
- Phòng kế hoạch - tài chính trường Đại học Kinh tế.
- Thư viện trường Đại học Kinh tế.
- Trạm y tế trường Đại học Kinh tế.

- Công ty In kinh tế.
 - Cesais trường Đại học Kinh tế.
 - Trung tâm dân số lao động trường Đại học Kinh tế.
 - Trung tâm ngoại ngữ kinh tế - thương mại trường Đại học Kinh tế.
 - Trung tâm dịch vụ việc làm sinh viên - học sinh trường Đại học Kinh tế.
 - Trung tâm tin học trường Đại học Kinh tế.
 - Công ty vàng bạc đá quý TP.HCM (SJC)
 - Công ty tài chính cổ phần Sài Gòn (SFC)
 - Công ty Thép Miền Nam (SSC).
 - Công ty Dược và kinh doanh xuất nhập khẩu tỉnh Cà Mau (Agropharimex).
 - Ngân hàng thương mại Á châu (ACB).
 - VMEP Chinfon Group.
 - Trung tâm bưu chính liên tỉnh và quốc tế khu vực II.
 - Công ty Bến xe tàu Bạc Liêu.
 - Ngân hàng liên doanh INDOVINA, chi nhánh Cần Thơ.
 - Xí nghiệp chế biến lương thực thực phẩm COLUSA.
 - Xí nghiệp liên doanh VIETSOVPETRO.
 - Công ty thực phẩm Lâm Đồng.
 - Ngân hàng đầu tư và phát triển Lâm Đồng.
 - Nhiều cá nhân là cộng tác viên và độc giả của Tạp chí.
- Hội đồng biên tập, Ban biên tập và Tòa soạn Tạp chí Phát triển Kinh tế chân thành cảm ơn với lòng trân trọng về sự giúp đỡ, cổ vũ, động viên, chỉ đạo mà các đồng chí và quý vị đã dành cho chúng tôi.

Tổng biên tập
PGS.PTS. Đào Văn Tài